

Určeno:

všem vedoucím odborů sociálních věcí
krajských úřadů, Magistrátu hl. města Prahy

Váš dopis značky

Naše č.j.
2013/17506-21

Vyřizuje
K. Šlesingerová

V Praze dne
14. března 2013

Věc: Informace o postupech spojených s umístováním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu

Vážení,

na základě dotazů, které dostáváme na odbor rodiny a ochrany práv dětí a na základě informací o nejednotné praxi a rozdílných přístupech k pěstounské péči na přechodnou dobu vám v příloze zasíláme metodickou informaci k postupům obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a krajských úřadů při vedení evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu a při umístování dětí do této formy péče.

Žádáme, abyste s touto informací seznámili také obecním úřadům obcí s rozšířenou působností ve vašem obvodu.

S pozdravem

PhDr. Miloslav Macela
ředitel odboru
rodiny a ochrany práv dětí

Ministerstvo práce a sociálních věcí
Odbor rodiny a ochrany práv dětí
Č.j.: 2013/17506-211
V Praze dne 14. 3. 2013

Informace ze dne 14. března 2013 o postupech spojených s umístováním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu po přijetí novely zákona č. 359/1999 Sb.

1. Pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu

Institut pěstounské péče na přechodnou dobu umožňuje, aby dítě mohlo vyrůstat v náhradním rodinném prostředí u proškolených pěstounů i krátkodobě a bylo mu zabezpečeno právo na rodinný život podle Úmluvy o právech dítěte (čl. 20, 21) a v souladu s principy a cíli Národní strategie ochrany práv dětí. Je kladen důraz na odbornou přípravu pěstounů, jejich další vzdělávání a supervizi. Očekává se od nich zejména schopnost spolupracovat s rodiči dítěte, případně s trvalou náhradní (osvojitelskou či pěstounskou) rodinou.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je jednou z forem náhradní rodinné péče, pro kterou je vytvořena zvláštní evidence pěstounů. Dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu (dále jen PPPD) svěruje soud na návrh příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Přechodnou dobou se rozumí:

- doba, po kterou rodič ze závažných důvodů nemůže dítě vychovávat (např. ze zdravotních nebo sociálních důvodů, hospitalizace apod.)
- doba, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením
- doba do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodiče s osvojením (§ 68 zákona o rodině v aktuálním znění)

V podstatě každá pěstounská péče může být ze své podstaty přechodná a je možné, že dítě nezůstane v pěstounské rodině až do dospělosti. Specifika PPPD spočívají:

- v její časové omezenosti (PPPD může trvat nejdéle 1 rok - § 27a odst. 9 zákona o SPOD)
- dítě může být do PPPD svěreno pouze rozhodnutím soudu na návrh OSPOD a jen osobám, které jsou vedeny ve zvláštní evidenci pěstounů na přechodnou dobu
- před umístěním dítěte do PPPD neprobíhá proces zprostředkování náhradní rodinné péče

- osoby, které mohou PPPD vykonávat, jsou vedeny ve zvláštní evidenci a pobírají odměnu i po dobu, kdy o žádné dítě nepečují; jsou v pohotovosti a měly by být připraveny přijmout dítě v krizové situaci bezprostředně po rozhodnutí soudu
- přípravy na PPPD mají větší časový rozsah (72 hodin podle § 11 odst. 2 písm. b) zákona o SPOD)

2. Kritéria výběru pěstounů pro pěstounskou péči na přechodnou dobu

Na osoby poskytující pěstounskou péči na dobu určitou má být pohlíženo jako na profesionály vykonávající specifickou činnost v oblasti výchovy a péče o ohrožené děti. Očekává se, že dítěti poskytnou stabilní a láskyplné prostředí po dobu několika týdnů až měsíců, jejich péče by měla dětem pomoci začít se vyrovnávat s traumaty a ztrátami z minulosti a připravit je na přechod do trvalé péče nebo návrat do původní rodiny. Tito pěstouni budou spolupracovat s rodinou dítěte či budoucí náhradní rodinou proto potřebují dobré komunikační schopnosti; rovněž se budou podílet na práci odborného týmu, poskytujícího podporu dítěti a jeho rodině.

Děti, které přicházejí do přechodné pěstounské péče, zažily často v životě již mnohá traumata a ztráty. PPPD by jim měla nabídnout co nejstabilnější a nejkolidnější prostředí. Proto je třeba posoudit:

- Rodinnou situaci:
 - stabilní partnerský svazek, současný vztah - zpravidla min. 5 let společného soužití bez aktuálních konfliktů
 - samožadatelé – osoby, které v danou chvíli nehledají partnerský vztah, přijímají své postavení a jsou smířeny s tím, že nemají partnera/partnerku
 - zpravidla max. 1x rozvedení žadatelé – výjimka na základě individuálních situací, po důkladném prozkoumání stability partnerského vztahu (indikátor schopnosti navázat a udržet stabilní vztah a s ním rodinné prostředí)
 - naplňování potřeb dětí v rodině nesmí být případným přijímáním dětí na PPPD ohroženo (děti žijící v rodině by neměly mít závažnější výchovné problémy, chronické potíže či výrazná traumata)
 - děti v rodině mají být schopny pochopit smysl PPPD, zpravidla jsou toho schopny okolo 8-10 let věku; zejména je třeba posoudit, zda děti v pěstounské péči nebo osvojení, které již v rodině žijí, jsou schopny porozumět a přijmout smysl PPPD
 - od příchodu posledního dítěte do rodiny (osvojení či klasická pěstounská péče, narození vlastního dítěte žadatelů) uplynula dostatečná doba

- (zpravidla minimálně 2-3 roky) a všechny děti v rodině mají vytvořen bezpečný a pevný vztah ke svým rodičům (pěstounům)
- rodina má dostatečnou kapacitu věnovat se dítěti, které přijde na přechodnou dobu; jsou-li v rodině více než 3 děti, dá se předpokládat, že kapacita rodiny je vyčerpána
 - **Životní zabezpečení a bydlení:**
 - charakter bydlení, kvalita, vybavenost a stabilita – bytové podmínky umožňují vytvoření dostatečného prostoru pro přijímané dítě a zajišťují mu přiměřené soukromí
 - jeden z pěstounů by měl být připraven nejpozději při přijímání prvního dítěte opustit svoje zaměstnání, měl by se dítěti věnovat na celý úvazek
 - socioekonomická úroveň rodiny je stabilní, výchozí aktuální situace žadatele/žadatelů o PPPD je bez vážných problémů (bez nařízené exekuce či výrazného zadlužení), které by mohly vlastní výkon PPPD znesnadnit či vážně oslabit
 - **Osobnostní charakteristiky a zdravotní stav:**
 - péče o děti na přechodnou dobu vyžaduje dostatečnou osobnostní zralost a životní zkušenosti a zároveň může být vyčerpávající a náročná, proto je třeba zohledňovat i věk (zpravidla by se měl pohybovat v rozmezí 28-65 let) a zdravotní stav žadatelů
 - trestní bezúhonnost obdobně jako u žadatelů o jiné formy NRP, v anamnéze vyloučeny závislosti (drogy, alkohol apod.), prostituce (z lékařských zpráv, pověst žadatelů apod.)
 - od pěstounů na přechodnou dobu se očekává spolupráce s dalšími odborníky a také výrazný vlastní podíl na sociálně-právní ochraně dětí, proto je třeba, aby tito pěstouni měli dostatečné intelektové schopnosti
 - vyloučení patologie osobnosti, psychických poruch, členství v rizikové skupině či sektě
 - zralost, pravdivé uvědomění si svých předností a nedostatků
 - trpělivost
 - motivace (v případě partnerů u obou)
 - neočekávání vděku od přijatých dětí,
 - připravenost děti předat dál
 - absence nezpracovaných traumat či nedorušených ztrát z minulosti
 - schopnost uznat vlastní chybu, sebereflexe
 - schopnost dávat lásku a přijetí
 - **Podpůrnou síť:**
 - pěstouni se mohou opřít o své přátele a příbuzné (nečeká se však, že všichni budou s jejich rozhodnutím stát se pěstouny na přechodnou dobu souhlasit)

- dostupnost odborné péče pro pěstouny i přijaté dítě; ochota pěstouna přijmout podporu
- dostupnost podpůrných a odborných služeb

Při posuzování všech žadatelů je třeba postupovat individuálně, dostatečně odůvodňovat, proč byla daná konkrétní rodina zařazena nebo nezařazena (např. i v případě, že žadatelé jsou spolu tři roky, je třeba v odůvodnění případného zamítnutí uvést konkrétní důvody pro nedostatečnou záruku stability jejich vztahu, nejen dobu jejich soužití). Zejména je třeba se žadateli hovořit o smyslu jednotlivých kritérií a každé rozhodnutí jim podrobně a srozumitelně zdůvodnit.

2.1. Očekávání od pěstounů na přechodnou dobu

- absolvování příprav - znalosti o důležitosti vazby pro dítě, projevů poruch attachmentu, možností jejich terapie; identita dítěte, historie dítěte, kniha života
- porozumění důvodům a smyslu PPPD
- připravenost dítě předat dál
- připravenost a ochota spolupracovat při předání dítěte s rodinou dítěte nebo s vybranou náhradní rodinou
- schopnost a připravenost na spolupráci s dalšími odborníky (sociální pracovník, učitel, speciální pedagog, zdravotník, psycholog...); schopnost přijmout rozhodnutí dalších odborníků v týmu
- schopnost zaznamenávat pokroky dítěte, jeho problémy, potřeby, přání a informovat o nich další odborníky v týmu
- připravenost se dále vzdělávat a účastnit se supervize

2.2. Specializace

Očekáváme, že se většina pěstounů na přechodnou dobu bude specializovat na určitou skupinu dětí, jak to předpokládá i znění § 27a odst. 3 písm. f) zákona o SPOD. Součástí odborného posouzení je zvážení cílové skupiny dětí pro konkrétní pěstouny. Nelze však akceptovat přílišné zúžení této skupiny, které je v rozporu se smyslem PPPD (např. přijímání dětí bez účasti biologických rodičů, vymezení se vůči etniku dítěte nebo přílišné zúžení věkové skupiny dětí). Je na každém krajském úřadu, aby zvážil, pro jaké skupiny dětí potřebuje pěstouny na přechodnou dobu, případně se zájemci jednal o jiných formách péče (dlouhodobé pěstounské péči, PPPD pro jinou skupinu dětí apod.).

2.2.1. „Raná pěstounská péče“

V současné době je největší zájem o výkon tzv. rané pěstounské péče, tedy péče o nejmenší děti. Zákon předpokládá, že pěstouni na přechodnou dobu budou zejména využíváni v případech nejmenších dětí, které čekají na

možnost zprostředkování trvalé náhradní rodinné péče (§ 27a odst. 7 písm. b) a c) zákona o SPOD; § 27a odst. 2 zákona o SPOD uvádí jako hledisko pro odborné posouzení, že žadatelé mají předpoklad pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu, zejména z hlediska **krátkodobosti** takové péče a **péče o dítě krátce po jeho narození**).

Není odůvodněné nezařazovat do evidence žadatele, kteří mají zájem o „ranou péči“, pokud k tomu není dán jiný důvod, ve stavu, kdy je stále v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do 3 let věku umístováno okolo 2000 dětí ročně. Ročně je osvojeno přibližně 500 dětí, převážně raného věku. Ani pro všechny tyto děti zatím nemáme dostatek pěstounských rodin na přechodnou dobu. Rodiny, které získaly zkušenosti s pěstounskou péčí na přechodnou dobu s dětmi, jejichž situace nebyla komplikovaná, mohou časem přehodnotit své možnosti a být ochotny poskytnout péči i dalším dětem, u nichž bude předpoklad složitějšího vývoje a náročnější péče.

První dny po narození dítěte jsou velmi důležité pro jeho další vývoj a i několik dní, které by konkrétní dítě mohlo místo v ústavním zařízení strávit v náhradní rodině, byť na přechodnou dobu, mají velký význam. Za nesprávný úřední postup OSPOD lze považovat umístění novorozeneho dítěte, zanechaného matkou v porodnici, do ústavního zařízení v situaci, kdy je k dispozici volná pěstounská rodina na přechodnou dobu.

3. Evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu

Krajský úřad vede podle § 27a zákona o SPOD evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Obsah evidence je blíže specifikován v § 27a odst. 3 zákona o SPOD. Krajský úřad má povinnost údaje z evidence poskytnout také obecním úřadům obcí s rozšířenou působností ve svém obvodu. Obecním úřadům obcí s rozšířenou působností není třeba poskytovat všechny údaje z evidence, je však třeba jim zaslat kopii rozhodnutí o zařazení žadatelů do evidence osob, které mohou vykonávat PPPD. Seznam osob, které mohou vykonávat PPPD pro potřeby obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, obsahuje zejména jméno a příjmení osoby, adresu, kde bude PPPD vykonávána, charakteristiku a počet dětí, které je daná rodina připravena přijmout do PPPD, kontakt na OSPOD příslušný podle místa bydliště pěstounů včetně pohotovostního telefonního čísla pro případ potřeby umístit dítě mimo pracovní dobu OSPOD, kontakt na úřad nebo organizaci, která má s osobami v evidenci uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče, datum zařazení do evidence, případně údaje o přerušení zprostředkování zařazení nebo vyřazení. Dále je vhodné uvádět počet a věk dětí, které již v rodině žijí.

MPSV bude průběžně žádat všechny krajské úřady a Magistrát hlavního města Prahy o zasílání aktualizovaných seznamů osob v evidenci a na požádání tak může poskytnout informace o zařazených pěstounech na přechodnou dobu na území celé republiky.

4. Postup při svěřeni dítěte do PPPD

Tato forma péče by měla být využívána pro všechny děti, které musí **dočasně žít mimo vlastní rodinu nebo pro které se hledá dlouhodobé řešení jejich situace**. Před umístěním dítěte je nutná důkladná příprava dítěte na příchod do pěstounské péče na přechodnou dobu, a to způsobem vhodným s ohledem na věk dítěte. Tzn. vysvětlení situace, vysvětlení, kdo jsou pěstouni, plán zachování kontaktu s vlastní rodinou, společně s dítětem plánování dalších kroků, kvalifikovaně získaný názor dítěte atd. Do procesu přípravy dítěte na přechod do PPPD je pokud možno zapojena i rodina dítěte.

Výjimkou jsou případy, kdy je dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu předběžným opatřením soudu ihned po narození do doby, než uplyne lhůta šesti týdnů pro udělení souhlasu rodiče k osvojení bez vztahu k určitým osvojitelům, nebo do doby pravomocného rozhodnutí soudu o splnění podmínek nezájmu rodičů o dítě.

Některé typické příklady situací, kdy je možné využívat PPPD:

- pečující osoba dočasně nemůže péči o dítě vykonávat (nepříznivý zdravotní stav, výkon trestu...)
- dítě se ocitlo v krizové situaci - umístění do doby než se ujasní, zda je možný návrat do vlastní rodiny nebo vyhledání jiné formy náhradní rodinné péče
- dítě bylo týráno nebo zneužíváno a hledá se pro ně trvalé řešení
- rodiče nezvládají výchovu dítěte
- dítě rodičem opuštěné nebo nalezené
- rodiče vyjadřují úmysl dítě svěřit do dlouhodobé náhradní rodinné péče a dosud nebyla nalezena vhodná rodina

4.1. Výběr konkrétní pěstounské rodiny na přechodnou dobu

OSPODY mají k dispozici evidenci osob, které mohou vykonávat PPPD, od svého krajského úřadu. Pokud se sociální pracovnice/pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností dozví o dítěti, kterému je třeba zajistit pěstounskou péči na přechodnou dobu, osloví subjekty, které mají uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče s osobami v evidenci (případně místně příslušný OSPOD pěstounů nebo krajský úřad), zda by některá z osob, se kterou mají uzavřenu dohodu, mohla dítěti PPPD poskytnout.

Umístění dítěte s pěstouny projedná nejdříve zpravidla zaměstnanec úřadu nebo organizace, se kterou mají pěstouni uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče. Mělo by se jednat o děti dle specializace pěstounů. Pěstouni mohou ze závažných důvodů přijetí dítěte odmítnout (např. uplynula příliš krátká doba od odchodu předchozího dítěte a rodina potřebuje po dohodě s OSPOD nebo organizací, se kterou má uzavřenu dohodu, čas na zpracování ztráty, zdravotní důvody, apod.). Bezdůvodné odmítnutí přijetí dítěte je jedním z důvodů pro výpověď dohody o výkonu pěstounské péče a může být také důvodem pro vyřazení z evidence osob, které mohou vykonávat PPPD.

Navzdory obavám, že pěstouni na přechodnou dobu budou požadovat dlouhé přestávky mezi odevzdáním jednoho a přijetím druhého dítěte, se v praxi spíše objevují případy, kdy jsou pěstouni delší dobu (i několik měsíců) nevyužiti. Zejména ti, kteří jsou připraveni přijmout starší děti.

Je možné svěřit dítě i osobám z evidence osob, které mohou vykonávat PPPD, vedené jiným krajským úřadem. Vždy záleží na posouzení situace konkrétního dítěte, zda umístění ve větší vzdálenosti od místa bydliště není v rozporu s jeho zájmy (např. potřeba být v kontaktu s rodiči nebo jinými osobami). Vždy se řeší situace dítěte, které je ohroženo, a hledají se dostupné možnosti jejího řešení. Nelze tedy odmítnout přijetí dítěte z jiného kraje do PPPD s tím, že v kraji pěstounů se může v nejbližší době objevit jiné ohrožené dítě, které by umístění do PPPD potřebovalo také. Jiná situace však nastává v případech, kdy je již konkrétní ohrožené dítě v kraji pěstounů známo, ale čeká se např. na propuštění z porodnice. Pak je samozřejmě na místě přijetí dítěte z jiného kraje odmítnout.

Je odpovědností každého krajského úřadu vyhledávat vhodné zájemce o PPPD tak, aby měl kraj dostatečný počet pěstounů na přechodnou dobu pro děti ze svého obvodu.

4.2. Činnost OSPOD dítěte související s podáním návrhu na umístění dítěte do PPPD

V případech, kdy je dítě ohroženo na životě nebo zdraví, jedná se o krizovou situaci a OSPOD postupuje podle § 15 a § 16 zákona o SPOD. v takových případech následuje vyhodnocení situace dítěte a tvorba individuálního plánu ochrany dítěte až po zajištění jeho bezpečí.

4.2.1. Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny

Na základě novelizovaného znění § 10 odst. 3 zákona o SPOD je příslušný OSPOD povinen vyhodnotit situaci dítěte a jeho rodiny (podrobněji viz vyhodnocovací formulář a komentář k němu, které jsou k dispozici na

stránkách <http://www.mpsv.cz/cs/14224>, a Informace k vybraným ustanovením zákona o sociálně-právní ochraně dětí ze dne 21. 12. 2012, tamtéž).

4.2.2. Individuální plán ochrany dítěte

Individuální plán ochrany dítěte (dále jen IPOD) se vypracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností (§ 10 odst. 5 písm. b) zákona o SPOD). Pokud byl IPOD vypracován před vydáním rozhodnutí o umístění dítěte do PPPD, je třeba ho s ohledem na tuto skutečnost aktualizovat v souladu s ustanovením § 10 odst. 5 písm. c) zákona o SPOD. Podrobněji k IPOD viz Informace k vybraným ustanovením zákona o SPOD <http://www.mpsv.cz/cs/14224>.

4.2.3. Případová konference

Podle § 14 odst. 2 písm. b) zákona o SPOD je třeba v rámci případové konference projednat důvody podání návrhu na svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a zabývat se možnými způsoby jejich řešení. Případovou konferenci není třeba konat, pokud by její uspořádání bylo nemožné nebo zjevně neúčelné.

4.2.4. Poučení rodičů a poskytnutí pomoci rodičům

OSPOD musí podle § 14 odst. 2 písm. a) zákona o SPOD projednat s rodiči důvody, pro které je podáván návrh k soudu na svěření dítěte do PPPD, a zároveň je poučit, co bude umístění v PPPD znamenat pro jejich dítě a pro ně. Dále je třeba rodiče poučit o tom, jaká práva a povinnosti pro ně vyplývají z rodičovské zodpovědnosti, a jaké mohou nastat důsledky, pokud tyto povinnosti nebudou rodiče plnit.

Zároveň je OSPOD podle § 14 odst. 2 písm. d) zákona o SPOD na základě vyhodnocení situace dítěte a individuálního plánu ochrany dítěte povinen poskytovat nebo zprostředkovat poradenství a pomoc rodičům. Rovněž je oprávněn uložit povinnost využít odborné pomoci podle § 12 zákona o SPOD nebo zvážit uložení jiných výchovných opatření.

4.2.5. Založení spisové dokumentace dítěte pro zprostředkování náhradní rodinné péče

Podle novelizovaného znění § 21 odst. 1 zákona o SPOD je třeba založit spisovou dokumentaci dítěte pro zprostředkování náhradní rodinné péče, je-li podán návrh soudu na svěření dítěte do PPPD (nebo jiný návrh podle § 14 odst. 1 písm. a) až f) zákona o SPOD či pokud bylo jinak zahájeno řízení soudu, které může vést k odebrání dítěte z péče rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte).

4.3. Návrh na svěření dítěte do PPPD

Soud může podle § 45a odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, resp. § 27a odst. 7 zákona o SPOD, **pouze na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí** svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám, které jsou zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu, a to na:

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,
- b) dobu, po jejímž uplynutí lze podle § 68a zákona o rodině dát souhlas rodiče s osvojením, nebo
- c) dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že tu není třeba souhlasu rodičů k osvojení podle § 68 zákona o rodině.

Aby soud mohl rozhodnout o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, musí být splněny obecné podmínky pěstounské péče, tedy:

- výchova v rodině není řádně zabezpečena,
- zájem dítěte na svěření do jiného výchovného prostředí a jeho kladné vyjádření k této věci přiměřené věku,
- existuje vhodná osoba (tedy osoba zařazená v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu) a tato osoba se svěřením dítěte do péče souhlasí.

Náležitostí návrhu je podle § 14 odst. 3 písm. a) zákona o SPOD také zpráva pro soud o projednání a přijetí opatření podle § 14 odst. 2 písm. a) až d) zákona o SPOD (poučení rodičů, poskytnutí pomoci, případová konference atd.). Dále je třeba zhodnotit, že důvodem návrhu nejsou pouze nedostatečné bytové poměry nebo majetkové poměry rodičů (§ 14 odst. 3 písm. b) zákona o SPOD).

Při svěření dítěte do PPPD nedochází ke zprostředkování ve smyslu § 24 zákona o SPOD, sociální pracovnice/pracovník obce s rozšířenou působností podá rovnou návrh k příslušnému soudu na svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu (návrh na vydání předběžného opatření a/nebo na meritorní svěření do PPPD). Je nutné, aby návrh jednoznačně směřoval ke svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu; tento výrok musí rovněž obsahovat soudní rozhodnutí.

O návrhu na vydání předběžného opatření o svěření dítěte do PPPD rozhoduje okresní soud místně příslušný dle sídla navrhovatele – obecního úřadu obce s rozšířenou působností. S ohledem na nutnost rychlého řešení rozhoduje soud zpravidla předběžným opatřením dle § 76a občanského soudního řádu. Novela zákona o SPOD č. 401/2012 Sb. novelizovala také občanský soudní řád a od ledna 2013 je možné svěřit dítě do PPPD předběžným opatřením podle § 76a občanského soudního řádu z jakéhokoliv důvodu (před novelou to bylo možné

jen v případě, že dítě mělo být do PPPD svěřeno na dobu, než lze dát souhlas rodiče s osvojením nebo na dobu do rozhodnutí soudu o tom, zda dítě lze osvojit bez souhlasu rodiče). Předběžné opatření v tomto případě trvá tři měsíce od vykonatelnosti rozhodnutí, a pokud bude probíhat soudní řízení ve věci samé, v němž ještě nebude rozhodnuto, může být předběžné opatření prodlouženo tak, aby celková doba trvání předběžného opatření nepřesáhla šest měsíců. Poté lze dobu trvání předběžného opatření výjimečně prodloužit jen tehdy, nebylo-li z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé.

Je tedy žádoucí ihned po svěřeni dítěte do PPPD předběžným opatřením dát soudu návrh na zahájení dalšího řízení, směřujícího buď na vydání meritorního rozhodnutí o svěřeni dítěte do PPPD nebo jiný návrh na vydání meritorního rozhodnutí ve věci péče o dítě.

Z povahy a účelu PPPD vyplývá, že jde o institut překlenovací; zákon o SPOD v ustanovení § 27a odst. 8 explicitně stanovuje **povinnost soudu za součinnosti OSPOD přezkoumávat nejméně jednou za tři měsíce důvody trvání PPPD**. Pokud soud dospěje k názoru, že dítě může být v osobní péči svých rodičů nebo jiných osob blízkých, nebo je možné dítě svěřit do dlouhodobé náhradní rodinné péče, rozhodnutí o PPPD zruší.

5. Dohody o výkonu pěstounské péče pro osoby v evidenci

Předpokládáme, že se budou profilovat organizace, které se budou specializovat na doprovázení pěstounů na přechodnou dobu. Kraj sám může případně iniciovat vznik takové organizace, pokud zatím služby pro pěstouny na přechodnou dobu ve svém obvodu nemá a vyhodnotí je jako potřebné. Je vhodné, aby taková organizace poskytovala pohotovostní služby, aby byl její pracovník k dispozici pro řešení krizových situací nebo pro případy krizového umístění dítěte mimo pracovní dobu organizace.

Informace k obsahu dohod o výkonu pěstounské péče a procesu jejich uzavírání jsou k dispozici na <http://www.mpsv.cz/cs/14503>.

S ohledem na specifika PPPD je třeba v dohodě o výkonu pěstounské péče upravit také:

- Intenzivnější doprovázení, zejména v období po přijetí dítěte a v období přechodu dítěte, při kterém se však minimalizuje počet lidí, kteří do rodiny vstupují. Zejména noví pěstouni mohou zpočátku potřebovat konzultace téměř denně, alespoň telefonicky či e-mailem; práce doprovázející organizace je tedy velmi intenzivní.

- Častější frekvence konzultací rodiny i dítěte s doprovázejícím pracovníkem, dle potřeby opakované vysvětlování situace dítěti (důvody umístění v PPPD, další plán a postup péče, role jednotlivých osob; dítěti by také mělo být jasné, jaké je jeho postavení v přechodné pěstounské rodině, mělo by být seznámeno se základními pravidly chodu domácnosti a s tím, co se od něj očekává).
- **Konkrétní postup při práci s dítětem** - pěstouni budou postupovat dle individuálního plánu ochrany dítěte, budou se podílet na jeho tvorbě (není-li již vytvořen před příchodem dítěte do PPPD), vyhodnocování a aktualizování, pěstouni budou zaznamenávat všechny důležité události a skutečnosti, které nastanou v době pobytu dítěte u nich.
- V případě, že se předpokládá přechod dítěte do náhradní rodiny, je třeba s pěstouny také dohodnout postup při zajišťování dokumentace pro zprostředkování NRP – viz níže.
- **Kontakty s vlastní rodinou** – kdy ano, kdo bude zajišťovat, forma, pravidla, frekvence, vyhodnocování průběhu kontaktů.
- **Průběh přechodu do nové rodiny** – popsáno v individuálním plánu ochrany dítěte. Přechod musí probíhat postupně a citlivě.

6. Dávky pěstounské péče u PPPD

Výše odměny pěstouna pro osoby v evidenci (pěstouni na přechodnou dobu) za kalendářní měsíc činí

- 20 000 Kč od právní moci rozhodnutí krajského úřadu o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, a to i v případě, že aktuálně nepečuje o žádné dítě, nebo pečuje pouze o děti v PPPD, které jsou zdravé nebo nejvýš ve stupni I závislosti na pomoci jiné fyzické osoby.
- 24 000 Kč, je-li osobě v evidenci svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV.

V případě, že je osobě v evidenci svěřeno dítě do jiné péče, než je pěstounská péče na přechodnou dobu (tedy do „klasické“ pěstounské péče, předpěstounské péče či jde o osobně pečující poručníky) zvyšuje se za každé takové dítě odměna pěstouna o 4 000 Kč.

Odměna pěstouna osobě v evidenci nenáleží, pokud je přerušeno zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu (na žádost pěstouna nebo rozhodnutím krajského úřadu).

Při přijetí dítěte do PPPD nenáleží příspěvek při převzetí dítěte, po dobu péče o dítě v PPPD náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Souběh s dávkami

státní sociální podpory (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek atd.) je možný.

Podle § 32 odst. 1 písm. b) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZNP), má pojištěnec, který převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, nárok na **peněžitou pomoc v mateřství** (PPM), pokud jsou splněny další zákonem dané podmínky (zejména doba účasti na nemocenském pojištění alespoň 270 kalendářních dnů v posledních 2 letech před nástupem na PPM, u osob samostatně výdělečně činných pak alespoň 180 kalendářních dnů účasti na nemocenském pojištění osob samostatně výdělečně činných v posledním roce před nástupem na PPM a dítě je mladší 7 let). PPM v takovém případě náleží po dobu 22 týdnů. Pokud osoba v evidenci současně převezme dvě a více dětí do pěstounské péče, náleží PPM po dobu 31 týdnů, pokud osoba v evidenci po uplynutí 22 týdnů pečuje alespoň o dvě ze svěřených dětí. Peněžitá pomoc v mateřství však nenáleží, je-li účast na nemocenském pojištění založena pouze pobíráním odměny pěstouna.

Stejně jako v případě nemocenského je třeba rozlišovat, zda se jedná o nárok na PPM vycházející z nemocenského pojištění ze zaměstnání/placeného OSVČ nebo z odměny pěstouna, tedy i zde je třeba uplatňovat ust. § 16 písm. b) ZNP, podle kterého PPM nenáleží, je-li zároveň pobírán započítatelný příjem, ze kterého je pojistné odváděno. Pokud osoba v evidenci splňuje podmínky § 32 zákona o nemocenském pojištění z titulu zaměstnání (nebo si jako OSVČ nemocenské pojištění platí) a převzala by dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu, nárok na PPM by tato osoba měla i za současného pobírání odměny pěstouna. PPM by pobírala z vyměřovacího základu vypočteného ze svého příjmu v zaměstnání.

Pokud by osoba v evidenci nebyla zaměstnaná/OSVČ platící si nemocenské pojištění/ a byla účastna na nemocenském pojištění pouze z titulu pobírání odměny pěstouna, po převzetí dalšího dítěte do pěstounské péče by jí nárok nevznikla s odkazem na § 16 písm. b) ZNP.

7. Přechod do další péče

Na plánování přechodu dítěte by se měly vždy podílet všechny osoby, které se na péči o dítě podílejí, poskytovatelé služeb a doprovázející osoby a další subjekty dle konkrétního případu. Přechod dítěte, jeho konkrétní průběh a časování, je vždy prováděn podle zpracovaného individuálního plánu, který stanoví role a povinnosti jednotlivých subjektů, konkrétní průběh přechodu, formu seznámení dítěte s novými pečujícími osobami, zapojení dítěte do procesu přechodu do další péče, jeho vyhodnocování apod.

7.1. Návrat k rodičům nebo jiným příbuzným

Přechod dítěte do vlastní rodiny je třeba dobře naplánovat, dítě na něj připravit a přechod provádět postupně, v závislosti na tom, jak dlouho dítě pobývalo v přechodné pěstounské péči a jaké byly důvody odchodu z jeho vlastní rodiny. Je třeba také plánovat, jak bude probíhat podpora rodiny, kam dítě přechází, po jeho příchodu a zda a jakou formou budou probíhat kontakty mezi dítětem a pěstouny na přechodnou dobu. Rodičům či jiným příbuzným, kteří budou o dítě pečovat, je třeba vysvětlit význam kontaktů s přechodnou rodinou pro dítě. V těchto případech je vhodné svolat případovou konferenci.

7.2. Přechod do dlouhodobé náhradní rodinné péče

7.2.1. Vyhledávání pěstounské nebo osvojitelské rodiny

Podklady pro rozhodnutí o zprostředkování shromažďuje příslušný OSPOD dítěte ve spolupráci s pěstounskou rodinou na přechodnou dobu. Především se jedná o aktuální vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny (viz výše), které obsahuje také **zprávu o zdravotním stavu dítěte** (vyšetření u praktického lékaře, případně další vyšetření u odborníků, je-li třeba, zajistí přechodní pěstouni; případná úhrada za vypracování zprávy bude proplacena OSPOD z dotace na výkon SPO).

Vyhodnotí-li sociální pracovník OSPOD dítěte ve spolupráci s pěstouny a doprovázejícím pracovníkem pěstounské rodiny potřebnost **psychologického vyšetření**, zajistí jej pěstouni (na základě doporučení od doprovázející organizace či OSPOD pěstounů, platbu za vypracování zprávy hradí OSPOD z dotace na výkon SPO).

Vytipovaná náhradní rodina pro dlouhodobou péči by měla znát a chápat smysl PPPD a dobře rozumět procesu přechodu dítěte z PPPD do dlouhodobé péče – chápat a souhlasit s nakrokováním přechodu, dobou jeho průběhu a formou. O zprostředkování je třeba rozhodovat co nejdříve po splnění podmínek pro osvojení nebo rozhodnutí o tom, že dítěti je třeba zajistit dlouhodobou pěstounskou péči.

Přechod by měl být postupný, po určitou dobu se na péči o dítě podílejí obě rodiny s postupným přebíráním péče rodinou novou. Období přechodu závisí na věku dítěte. Podrobnější popis předávání dítěte u nejmenších dětí je popsán v informačním materiálu MPSV „Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti“. V materiálu „Rušení ústavní péče a transformace dětských služeb: Průvodce osvědčenými postupy“ je popsán také proces přechodu u starších dětí. Některé krajské úřady si pro své potřeby vypracovaly podrobné manuály pro přechod dětí, včetně poučení pro novou rodinu.

7.2.2. Rozhodnutí o svěření dítěte do nové náhradní rodiny

Rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele nebo do předpěstounské péče je možné v souladu s novelizovaným § 19 odst. 1 zákona o SPOD i u dětí, které jsou v PPPD. Zároveň připadá v úvahu rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče nebo do péče jiné fyzické osoby podle § 45 zákona o rodině.

8. Ukončení a vyhodnocení cyklu PPPD, supervize

Po ukončení procesu předávání dítěte je třeba se zaměřit na potřeby pěstounů, dát jim příležitost zpracovat svoji ztrátu, případně doporučit terapii, supervizi. Zejména u začínajících pěstounů na přechodnou dobu je třeba provést podrobné vyhodnocení průběhu výkonu PPPD. Vytváří se na základě hodnocení od pěstounů, od doprovázející organizace, náhradní rodiny, která převzala dítě do péče, případně dítěte:

- co bylo přínosem, co se povedlo, co bylo těžké, co by příště šlo dělat lépe
- co potřebovalo dítě nejvíc
- co potřebovali (potřebují) pěstouni
- poskytnout pěstounům dostatek času na prožití ztráty + možnost supervize (dle individuálních potřeb rodiny. Někteří pěstouni mohou druhý den po odevzdání jednoho dítěte přijmout další, jiní potřebují i další čas na prožití ztráty)
- vyhodnocení, zda tato rodina je připravena pro přijetí dalšího dítěte do PPPD

Na základě provedeného vyhodnocení průběhu PPPD je možné znovu zvážit, zda a jaké dítě do pěstounské rodiny umístit, jaké potřeby mají pěstouni – supervize, doprovázení, vzdělávání. Zpráva o vyhodnocení cyklu PPPD je interním dokumentem v rámci výkonu sociálně-právní ochrany a je součástí spisové dokumentace pěstounů.

Je možné, že rodina bude cítit potřebu dlouhodobějšího oddychu, v takovém případě je vhodné přerušit zařazení této osoby v evidenci pěstounů na přechodnou dobu podle § 24b zákona o SPOD.

PhDr. Miloslav Macela

ředitel odboru

rodiny a ochrany práv dětí